

РЕГУЛЮВАННЯ ВАЛЮТНОГО РИНКУ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Початок повномасштабного вторгнення в Україну дав новий поштовх у розвитку та зміні багатьох процесів в країні. Чутливість валютного ринку та макроекономічної стабільності до політичних потрясінь зумовила необхідність швидкої зміни курсу валютного регулювання в Україні для недопущення негативних процесів, які вже спіткали державу під час анексії АР Крим та початку війни на сході України.

Задекларовані на державному рівні принципи ліберального валютного регулювання, які розробив та запровадив Національний банк України (НБУ), після прийняття Закону України «Про валюту і валютні операції», введений в дію зі змінами у 2019 р., вимагали перегляду з перших днів початку повномасштабної війни. Курс на лібералізацію валютних обмежень та руху капіталу, дотримання режиму плаваючого обмінного курсу, валютні інтервенції для згладжування надмірних курсових коливань змінились на жорсткі обмеження на валютні операції та рух капіталу для підтримки фіксації курсу, встановлений фіксований курс як антиінфляційний інструмент, валютні інтервенції як основна монетарна операція для збалансування ринку.

Для стабілізації фінансової системи та запобігання впливу капіталу НБУ запроваджував різні заходи, зокрема, 24 лютого 2022 р. було зафіксовано офіційний курс гривні до долара США на рівні 29,2549 грн. за дол.; для фізичних та юридичних осіб введено обмеження на зняття готівки з рахунків клієнтів в іноземній валюті, призупинено проведення операцій між банками на валютному ринку України, введено мораторій на транскордонні валютні платежі (крім стратегічно важливих операцій) тощо.

У 2022 р. відбувалася низка заходів щодо регулювання валютного ринку України в умовах воєнного стану (табл. 1).

Таблиця 1 – Заходи НБУ щодо регулювання валютного ринку України у 2022 р. [1]

Місяці 1	Заходи 2
Березень	<ul style="list-style-type: none"> - відновлення проведення операцій між банками на валютному ринку; - дозвіл на зняття готівки в Україні з рахунків в іноземній валюті в еквіваленті до 30 тис. грн на день (згодом до 100 тис. грн на день); - ліміт на P2P перекази між фізичними особами за кордон з усіх рахунків склав 100 тис. грн на місяць; - дозвіл на зняття готівки за кордоном з гривневих карток в еквіваленті 100 тис. грн на місяць, з валютних карток - до 100 тис. грн на день; - необмежені карткові платежі за кордоном; - юридичні особи можуть купувати/продавати безготівкову іноземну валюту в межах $\pm 1\%$ від офіційного курсу; - офіційний курс гривні до інших валют (крім долара) встановлюється в такому ж порядку, як і до війни;
Квітень	<ul style="list-style-type: none"> - заборона банкам достроково погашати кредити нерезидентам; - зменшення терміну розрахунків з 365 до 90 днів за операціями з експорту та імпорту; - зміна ліміту на P2P перекази між фізичними особами за кордон з гривневих карток на 100 тис. грн на місяць, з валютних карток на 100 тис. грн на місяць в еквіваленті; - дозволено установам продавати готівкову валюту в межах купленої; - картковий курс продажу не може бути більшим за офіційний +10%; - дозволено продавати готівкову валюту фізичним особам в межах купленої;
Травень	<ul style="list-style-type: none"> - дозвіл іноземним інвесторам переказувати за кордон кошти, які надійдуть після 01.04.2023 від погашення або доходу за ОВДП; - зниження з 15% до 5% лімітів відкритої валютної позиції; - зниження ліміту на зняття готівки з гривневих рахунків закордоном до 50 тис. грн на місяць; - скасовано обмеження на картковий та готівковий курс продажу;
Червень	<ul style="list-style-type: none"> - збільшення терміну розрахунків з 90 до 120 днів за операціями експорту та імпорту; - відновлення переказів за кордон для виплати пенсій;

1	2
Липень	<ul style="list-style-type: none"> - відбулася курсова корекція на 25% – зафіксовано офіційний курс гривні до долара на рівні 36,5686 грн. за дол.; - збільшення терміну розрахунків з 120 до 180 днів за операціями експорту та імпорту; - дозвіл на перекази для оплати імпорту продукції, скасування переліку товарів критичного імпорту; - дозвіл переказів в іноземній валюті з коррахунків банків-нерезидентів, відкритих у банках-резидентах (власні кошти); - строк використання купленої валюти скорочено з 10 до 2 робочих днів; - зниження ліміту на зняття готівки з гривневих рахунків закордоном до 12,5 тис. грн на тиждень; - дозвіл банкам продавати на готівковому ринку 50% обсягу валюти, купленої через безготівкові канали у фізичних осіб з 13 квітня; - дозвіл на купівлю безготівкової валюти під строковий депозит від 3 міс. в сумі до 50 тис грн на місяць; - зниження ліміту на P2P перекази між фізичними особами за кордон з гривневих карток до 30 тис. грн на місяць; - встановлення ліміту 100 тис грн на місяць на карткові платежі з гривневих карток за кордоном;
Вересень	<ul style="list-style-type: none"> - заборона на купівлю іноземної валюти юридичними особами за наявності в них власної валюти у обсягах, необхідній для платежу; - дозвіл на переказ іноземної валюти за кордон для часткової сплати % за зовнішніми кредитами/позиками; - збільшення продажу готівкової валюти за рахунок 100% обсягу валюти, купленої через безготівкові канали у фізичних осіб з 13 квітня;
Жовтень	<ul style="list-style-type: none"> - дозвіл на переказ іноземної валюти за кордон для фінансування власного представництва; - скасування ліміту на P2P перекази між фізичними особами за кордон з гривневих карток; - збільшення ліміту купівлі під строковий депозит від 3 міс. до 100 тис грн на місяць; - дозвіл купівлі безготівкової валюти за офіційним курсом під депозит від 6 міс., який повертається в грн. за офіційним курсом.
Листопад	<ul style="list-style-type: none"> - банки не враховуватимуть наявні залишки коштів в іноземній валюті на рахунках благодійних фондів та не вимагатимуть продажу та/або використання наявної валюти під час задоволення заявок на купівлю іноземної валюти для оплати імпорتنних контрактів;
Грудень	<ul style="list-style-type: none"> - контроль за пунктами купівлі та продажу іноземних валют щодо встановлення курсів обміну валют.

Зміни курсу гривні до основних іноземних валют у 2022 р. подано на рис.1.

Рисунок 1 – Зміна курсу гривні відносно долара США та євро у 2022 р. [1]

Попри продовження війни в Україні, завдяки реалізації зазначених заходів та зовнішній підтримці партнерів, фінансовий сектор залишається стійким до загроз зовнішнього середовища і продовжує свій розвиток (згідно Звіту НБУ про фінансову стабільність за 2022 р.). Основні тенденції, які можна виокремити по закінченню 2022 р., є наступними: збереження довіри до банківської системи держави, яка загалом залишається високоліквідною з початку війни; реалізація заходів банками для збереження безперебійної роботи в умовах екстрених відключень електроенергії; скорочення кредитного портфелю банків через формування резервів за кредитами та погашення раніше виданих позик, які не компенсується новими видачами; збереження ризиків кредитних збитків для фінансового сектору; попри збереження та поповнення запасу капіталу банками понад мінімальні вимоги, надлишковість зникатиме; скасування тих або інших валютних обмежень буде прив'язуватися не до часових рамок, а до макроекономічних умов в країні.

Список використаних джерел:

1. Офіційний веб-сайт Національного банку України. 2022. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 22.03.2023).